

Ekologiczna koncepcja rozwoju jednostki w rodzinie

podrozdział pracy magisterskiej

Jednym z badaczy, który pod koniec lat siedemdziesiątych rozbudował ekologiczne podejście do człowieka był amerykański psycholog U. Bronfenbrenner.

Źródłem jego zainteresowań należy szukać w doświadczeniach z dzieciństwa. Wychowywał się on w otoczeniu instytucji dla umysłowo chorych, w której jego ojciec pracował jako neuropatolog. Instytucja ta była zorganizowana na wzór społeczności farmerskiej, położona wśród zalesionych wzgórz. To tutaj młody Bronfenbrenner po raz pierwszy zauważył związki między żywym organizmem a otoczeniem (U. Bronfenbrenner, 1988, s. 21). „Były też i inne doświadczenia. Kiedyś w placówce pojawiły się zupełnie normalne dzieci, co wywołało bolesny niepokój ojca. Stało się to w wyniku pomyłki bądź też- co bardziej prawdopodobne- braku innych możliwości zorganizowania im opieki. Już po kilku tygodniach pobytu w instytucji dzieci te uzyskały wyniki poniżej normy w obowiązkowych badaniach inteligencji. (...) Dzieci można było uratować tylko w jeden sposób, ale dopiero po kilku latach, wykorzystując fakt, że dorosłych pacjentów placówki kierowano do pomocy w domach personelu. Właśnie w ten sposób Hilda i Anna zadomowiły się w rodzinie Bronfenbrennera i stały się ważnymi osobami w jego wychowaniu. Okazało się, że to nowe środowisko, stymulujące inicjatywę i samodzielność, a także niezależność, pacjentek szybko potrafiło je uzdrowić. Po jakimś czasie uzyskały one niezbędne minimum w decydującym o ich losie teście Stanforda-Bineta. Znacznie później, już jako uczone, Bronfenbrenner zgromadził wiele naukowych dowodów potwierdzających tę obserwację z dzieciństwa” (U. Bronfenbrenner, 1988, s. 21-22).

Podejście ekologiczne określając rozwój, przyjmuje, iż:

- rozwój jednostki dokonuje się w kontekście jej związków ze środowiskiem, co oznacza, że źródła i siły napędowe zmian rozwojowych tkwią właśnie w tym systemie, (tworzonym przez osobę i środowisko),
- związki między jednostką a jej środowiskiem mają charakter aktywnej i wzajemnej interakcji (realizowane są poprzez aktywność jednostki i oddziaływania środowiska),
- rozwój osoby przejawia się w: a) podejmowaniu nowych ról i zajmowaniu nowych pozycji w nowych kręgach środowiska, b) w poszerzaniu się i różnicowaniu środowiska jednostki i wzbogacaniu się związków, w jakie ona z nim wchodzi, c) w angażowaniu się przez jednostkę w aktywność skierowaną na środowisko (...),
- zmiana zachowania się jednostki może być zmianą rozwojową, jeśli spełnia dwa podstawowe warunki: a) wykazuje trwałość (transfer w czasie) i b) przejawia się nie tylko w danym kontekście środowiskowym, w którym powstała, ale także w nowych układach ekologicznych, do jakich przenosi się jednostka (transfer sytuacyjny lub środowiskowy),
- zmiany rozwojowe są interakcyjne i mogą dokonywać się w całym cyklu życia indywidualnego,
- zmiany rozwojowe polegają na transformacji obejmującej zarówno człowieka (osobę), jak i jego relacje ze środowiskiem, a więc szerszy system „jednostka – środowisko”; stwarza to możliwość tworzenia się nowych jakościowo układów, które mogą prowadzić do takich zmian rozwojowych jednostki, jakie nie dadzą się wyjaśnić wyłącznie poprzez oddziaływanie i kontrolę środowiska (M. Przetacznik-Gierowska, M. Tyszkowa, 2000, s. 95 – 96).

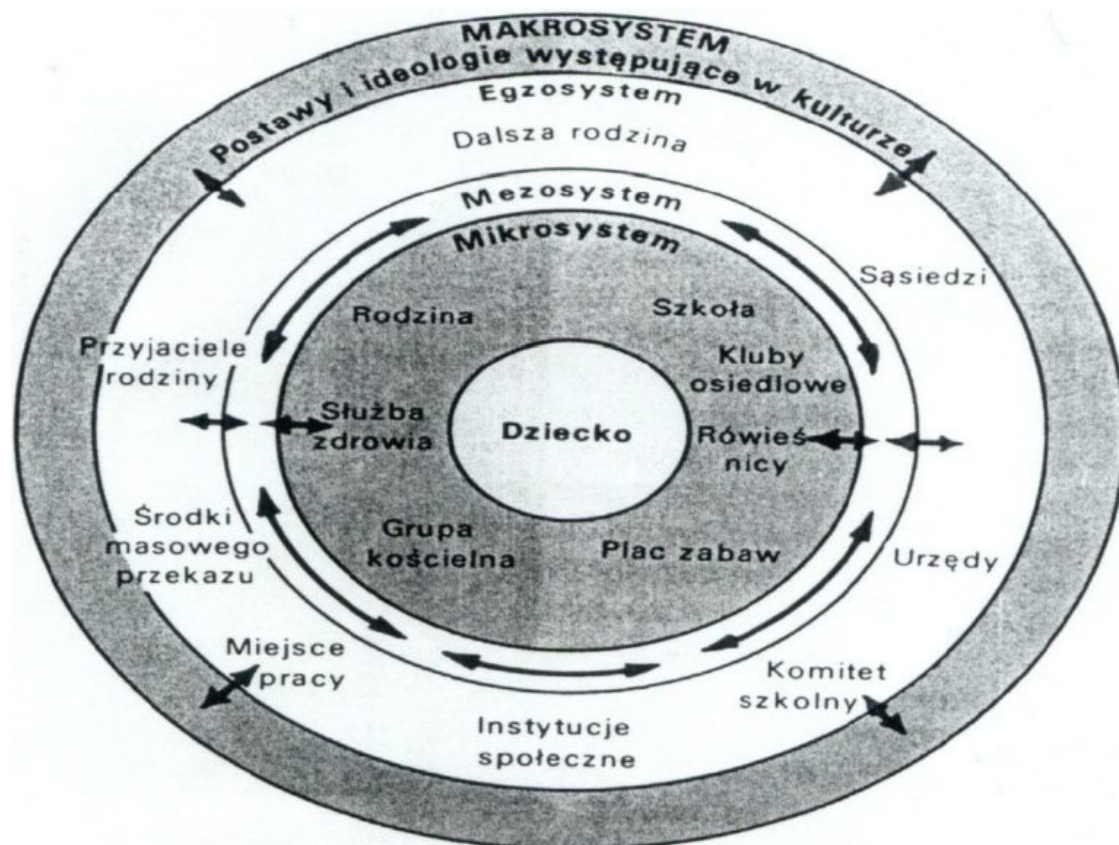
Rozwój dziecka jest zdeterminowany przez środowisko, w którym ono żyje. Dziecko i otoczenie wpływają na siebie wzajemnie w

sposób dwukierunkowy (B. Kaja, 1997, s. 9). Podczas kontaktu ze środowiskiem dokonuje się proces socjalizacji jednostki. Istnieją trzy podstawowe mechanizmy socjalizacji: identyfikacja, naśladownictwo, modelowanie, które zapewniają ciągły i prawidłowy rozwój społeczny dziecka. Naśladownictwo polega na kopiowaniu innej osoby, bywa utożsamiane z imitacją. Identyfikacja to całościowe upodabnianie się do innej jednostki. Natomiast modelowanie jest przyjęciem zachowań modelu z jednoczesnym dostosowaniem ich do własnej osobowości (M. Sitarczyk, 2002, s. 15).

Dziecko wzrasta w określonym otoczeniu, a także w konkretnym kręgu kulturowym, który wpływa na jego rozwój. „Każda kultura tworzy typowe dla siebie układy odniesienia, według których ludzie żyjący w jej zasięgu dokonują oceny szeregu zjawisk z zakresu życia społecznego, a między innymi postaw społecznych(w tym rodzicielskich), zachowań i reakcji. (...) Proces wzrastania w kulturę, czyli przyswajania przez dzieci i młodzież wzorów postępowania oraz norm wartościujących typowych dla danej grupy społecznej, może odegrać istotną rolę w genezie postaw społecznych. Tworząc bowiem własną postawę, jednostka opiera się w mniejszym lub większym stopniu na wartościach społecznych, stanowiących podstawowy budulec postawy. Może jednocześnie dokonywać wyboru, przyjmować od społeczeństwa jedne wartości, odrzucając inne, może modyfikować te wartości, włączać do nich własne sądy oparte na doświadczeniu” (M. Sitarczyk, 2002, s. 16).

Bronfenbrenner zajął się szczegółowo relacją rozwój dziecka a środowisko, tworząc teorię systemów ekologicznych. Według tej teorii, rozwój jest procesem wzajemnej i progresywnej akomodacji człowieka i środowiska społecznego. Środowisko tworzą zróżnicowane układy bliższe jednostce- mikrosystem i dalsze- mezosystem, egzosystem i makrosystem wraz ze wszystkimi powiązaniem, które między tymi układami występują i mogą wywierać wpływ na rozwój jednostki (U. Bronfenbrenner, 1988, s.23).

Wykres nr 1. Ekologiczny model środowiskowy U. Bronfenbrennera

Źródło: U.

Bronfenbrenner, 1988, s.23

Mikrosystem składa się z wzorców działania, ról społecznych, stosunków międzyludzkich obowiązujących w konkretnym układzie (U. Bronfenbrenner, 1988, s.23). Mikrosystem zmienia się w miarę wzrastania dziecka (R. Vasta, M.M. Haith, S.A. Miller, 1995, s.73).

Mezosystem natomiast, to związki między mikrosystemami (relacje między rodzicami a nauczycielem, dzieckiem a kolegami) (R. Vasta, M.M. Haith, S.A. Miller, 1995, s.73).

Egzosystem tworzony jest przez układy, w których jednostka nie uczestniczy aktywnie, aczkolwiek wywierają one wpływ na środowisko niższego rzędu (np. praca rodziców) (U. Bronfenbrenner, 1988, s.23).

Kultura i podkultura, w której żyje dziecko, kreują makrosystem. Makrosystem oddziałuje na dziecko, przekazując mu pewne przekonania, postawy czy tradycje. Przykładem mogą być

dzieci żyjące w Stanach Zjednoczonych. Znajdują się one pod wpływem przekonań o wartości demokracji, równości, a być może także o zaletach kapitalizmu i wolnej przedsiębiorczości. Na dzieci mieszkające w pewnych częściach kraju mogą też wpływać regionalne postawy, np. faworyzujące indywidualizm czy zwolnienie tempa życia. Jeśli dziecko żyje w określonym środowisku etnicznym czy rasowym, wartości i tradycje kulturowe tej grupy są kolejnym źródłem wpływów. Makrosystem jest bardziej stały niż inne systemy. On jednak także może zmieniać się, np. wraz z przechodzeniem społeczeństwa od polityki liberalnej do konserwatywnej, od dobrobytu do kryzysu, od pokoju do wojny (R. Vasta, M.M. Haith, S.A. Miller, 1995, s.74).

Każdy z przytoczonych układów pozwala jednostce zdobyć wiedzę i doświadczenie konieczne do pełnienia ról społecznych i konstruowania towarzyszących im postaw (M. Sitarczyk, 2002, s.14).

Podsumowując, należy zawsze mieć na uwadze, iż oprócz czynników genetycznych oraz osobowościowych na przebieg rozwoju dziecka silnie oddziałuje środowisko. Pomiędzy rozwojem a otoczeniem (środowiskiem) zachodzi sprzężenie zwrotne (te dwa elementy wpływają na siebie wzajemnie).

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.